

**Examination and evaluation
of individualized education
programs prepared for
intellectual disability
students¹**

**Zihin yetersizliğine sahip
olan öğrenciler için
hazırlanan bireyselleştirilmiş
eğitim programlarının
incelenmesi ve
değerlendirilmesi**

Şerife Şenay İlik²

Abstract

The first step to define the services provided for students with special needs is preparing programs suitable for the student qualifications. Arranging curriculums by regarding the qualifications of students with special needs requires preparation of Individualized Education Programs. This study aims to analyze IEP prepared for intellectual disability students with regard to various variables. Study has been conducted through document analysis one of the qualitative research method. IEP of 90 intellectual disability students attending at 10 schools in Konya city center included into the study. IEP Evaluation Form which is developed by the researcher and which has 7 matters and 55 sub-matters is used as data collection tool. It is found that all of the schools are insufficient in determining both support services and student file examination forms. Moreover, it is found that IEPs prepared in special sub-classes are less successful in all matter than the ones prepared in other schools.

Özet

Özel gereksinimli öğrenciler için sağlanacak hizmetlerin belirlenmesinin başında öğrencinin özelliklerine uygun hazırlanan programlar yer alır. Özel gereksinimli öğrencilerin özelliklerinin dikkate alınarak eğitim ortamlarının yapılandırılması da bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasını gerektirir. Bu çalışma ile genel amacımız zihin yetersizliğine sahip olan öğrenciler için hazırlanmış BEP'lerin niteliğini, çeşitli değişkenlere göre analiz etmektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Araştırmaya Konya il merkezinde bulunan 10 okul ve bu okullardaki öğrenim gören 90 zihin yetersizliğine sahip öğrencinin mevcut BEP leri dahil edilmiştir.

Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen 7 madde ve 55 alt maddeden oluşan BEP Değerlendirme Formu kullanılmıştır. Okulların tümünde öğrenci dosyası inceleme formlarını hazırlamada ve destek eğitim hizmetlerini belirlemede yetersizliğin olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmada; özel eğitim sınıfında hazırlanan BEP'lerin diğer okullarda hazırlanan BEP'ler ile karşılaştırıldığında, tüm

¹ This article was presented at 1st International Education Research and Teacher Education Congress (ERTE Congress), held in Uşak between 14-16 September, 2017

² Assist. Prof. Dr., Necmettin Erbakan University, Education Faculty, Special Education Department, senayilik@gmail.com

Keywords: Individualized education programe; programe; students with special needs; special education; intellectual disability students.

maddelerde düşük başarıya sahip olduğu belirlenmiştir.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Anahtar Kelimeler: Bireysel eğitim programı; program; özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci; özel eğitim; zihin yetersizliğine sahip öğrenci.

1. GİRİŞ

Okullar, bireylerin topluma uyum sağlamasını, toplum içerisinde kendilerinden beklenen görevleri yerine getirmesini sağlamayı amaçlayan kurumlardır. Bütün bireylerin okula gitmeye, eğitim almaya ihtiyacı olduğu gibi özel gereksinimli bireyler de okula gitmeye ve eğitim almaya ihtiyaç duyarlar (Petner-Arrey ve Copeland, 2015). Özel gereksinimli bireylerin eğitimindeki temel amaç, yaşamları boyunca başkasına bağımlı kalmadan yaşamlarını devam ettirebilmeleri ve toplumla bütünleşebilmeleridir (Özkan ve Gürsel, 2006). Bunun sağlanabilmesi de, bu bireylerin, yapabildikleri ve bireysel farklılıkları dikkate alınarak eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi ve gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarının yapılandırılmasıyla mümkün olmaktadır (Eripek, 1992; Kırcaali- İftar, 1998; Cavkaytar, 2012). Özel gereksinimli öğrencilerin özelliklerinin dikkate alınarak eğitim ortamlarının yapılandırılması da bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasını gerektirmektedir.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP), 1970'lerden beri dünyada, bireye özgü hizmetleri bireyselleştirme çabalarının merkezinde yer almaktadır (; Davis, Kilgo & Gamel, Mc Cormick, 1989; Bailey & Wolery,1992; Bagnato, Neisworth & Munson, 1997; Bricker, Espin, Deno ve Albayrak,1998; Pretti-Frontczak ve Mc Comas, 1998; Siegel, 2017). Ülkemizde ise BEP geliştirilmesi ve uygulanması 1997 yılında kabul edilen 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile özel gereksinimli bireyler için hazırlanması zorunlu hale getirilmiştir (Başbakanlık Özürülüler İdaresi Başkanlığı, 2008). Özel gereksinimli öğrencilerin sınıf ortamına uyum sağlayabilmesi ve kendi performansı düzeyinde eğitim alabilmesi için hazırlanan (BEP); özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan ve bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır. Bu program özel gereksinimli olan çocukların eğitim hakkını güvence altına alır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012; İlik ve Sarı, 2017). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, özel gereksinimli bireyin gelişimini gözlemek amacıyla kullanılan bir araç olması ile birlikte, öğrencinin gereksinimlerine göre kazanması gereken davranışları ve bu davranışları öğrenciye nasıl, nerede ve kim tarafından kazandırılacağını gösteren bir akış planıdır (Fiscus ve Mandell, 1983; Sarı ve İlik, 2014). Dolayısıyla öğretmene ve diğer uzmanlara yol gösteren bir rehberdir (Özbek, 2005; Özyürek, 2005). 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 68.Maddesinde özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanan BEP'in içeriğinde yer alan temel öğeler şu şekilde belirtilmiştir (MEB, 1997; Başbakanlık Özürülüler İdaresi Başkanlığı, 2008).

- 1) Öğrencinin kimlik ve kişisel bilgileri,
- 2) Öğrencinin mevcut performans düzeyi,
- 3) Eğitim programında yer alan yıllık amaçları,
- 4) Öğrencinin takip ettiği eğitim programı/programları temel alınarak belirlenen kısa dönemli amaçlar,
- 5) Öğrencinin alacağı destek eğitim hizmetlerinin türü, süresi, sıklığı ve bu hizmetlerin kimler tarafından nasıl sağlanacağı,
- 6) Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, araç gereç ve eğitim materyalleri ve bu konuda yapılacak uyarlamalar,
- 7) Eğitim ortamına ilişkin düzenlemeler,
- 8) Öğrencinin davranış problemleri varsa davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile uygulanacak yöntem ve teknikler belirlenir (MEB, 1997).

BEP ekibi tarafından hazırlanan BEP'lerin içeriği birçok araştırmacı tarafından incelenmiştir (Morgan ve Rhode 1983; Billingsley, 1984; Hunt, Goetz, & Anderson, 1986; Smith & Simpson, 1989; Lynch & Beare, 1990; Pretti-Frontzak, Bricker, 2010; Siegel, 2017). Son yirmi yıllık araştırma bulguları, BEP'lerin sıklıkla, zorunlu alanların mevcut olduğu fakat eksik bilgiler içerdiği (Smith & Simpson, 1989; Michnowicz, McConnell, Peterson, & Odom, 1995) işlevsel olmayan becerilerin depolandığı (Downing, 1988) hedeflerin nasıl genelleneceği veya hangi performans kriterlerinin kullanılacağıyla ilgili çok az bilginin yer aldığı (Pretti-Frontzak, Bricker, 2010) ve çocuğun ihtiyacı tanımlanmış olmasına rağmen amaç ve hedeflerin bunu içermediği yönünde bilgiler yer almaktadır (Smith & Simpson, 1989). Yapılan araştırmalara göre, incelenen BEP'lerin, amaç ve hedeflerinin öğrenci ihtiyaç ve özelliklerini yansıtmadığı yönünde tekrar eden bulgular dikkat çekmektedir. Buna bağlı olarak ta BEP' in program bileşenleri arasındaki bağlantının zayıf olduğu ve eğitimciye rehber olmadığı görülmektedir (Morgan & Rhode, 1983; Dudley-Marling, 1985; Fiedler & Knight, 1986; Margolis & Truesdell, 1987; Reiher, 1992; Siegel, 2017). Ayrıca, BEP amaç ve hedeflerini yazarken önerilen ile uygulama arasındaki bir boşluk olduğu belirtilmektedir (Bricker ve diğerleri, 1998; Grisham-Brown & Hemmeter, 1998). Buna yönelik Goodman ve Bond (1993)'un yapmış oldukları çalışmada, niteliksiz hazırlanmış BEP'lerin çocukların eğitiminin olumsuz olarak etkilendiğini savunmaktadırlar. Dolayısıyla BEP program bileşenleri arasındaki bağlantının geliştirilmesi ve eğitim sonuçlarının iyileştirilmesine yardımcı olan stratejilere ihtiyaç duyulmaktadır (Grisham-Brown & Hemmeter, 1988; Michnowicz ve diğerleri, 1995). Araştırma sonuçları da göstermektedir ki, alanda BEP hazırlanmasına yönelik birçok yasal düzenlemeler yapılmasına karşın özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanan BEP'lerin niteliğinde ciddi problemler vardır. Oysa özel gereksinimli öğrenciler için sağlanacak hizmetlerin belirlenmesinin başında öğrencinin özelliklerine uygun hazırlanan programlar yer alır. Öğrencilerin programlarının niteliksiz bir şekilde hazırlanmasının öğrenciye faydadan çok zarar getirecektir. Bu doğrultuda hazırlanan BEP'lerin Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2012) ve alanyazına uygun hazırlanıp hazırlanmadığının belirlenmesi BEP ekibi içerisinde ki kişilerin zorlandığı noktaların belirlenmesi ve buna yönelik önlemlerin alınması açısından bu çalışma önemli görülmektedir.

Bu çalışma ile genel amacımız zihin yetersizliğine sahip olan öğrenciler için hazırlanmış BEP'lerin Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2012) ve alanyazına göre hazırlanıp hazırlanmadığını çeşitli değişkenlere göre tespit etmektir. Bu doğrultuda araştırma da şu sorulara cevap aranmıştır.

- 1) BEP hazırlık öncesinde kaba değerlendirme formu kullanımı okullara göre değişiklik göstermekte midir?
- 2) BEP hazırlık öncesinde aile görüşme formu kullanımı okullara göre değişiklik göstermekte midir?
- 3) BEP hazırlık öncesinde öğrenci dosyaları incelenerek özet oluşturulması okullara göre değişiklik göstermekte midir?
- 4) BEP hazırlama sürecinde öğrencinin var olan eğitsel performans düzeyi belirlenmesi okullara göre değişiklik göstermekte midir?
- 5) BEP hazırlama sürecinde öğrencinin UDA ve KDA amaçları belirlenmesi okullara göre değişiklik göstermekte midir?
- 6) BEP hazırlama sürecinde öğrenci için gerekli destek eğitim hizmetleri belirlenmesi okullara göre değişiklik göstermekte midir?
- 7) BEP değerlendirme ve izleme süreci öğrencinin özelliklerine uygun planlanması okullara göre değişiklik göstermekte midir?

2. Yöntem

Araştırma metodu

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimsek, 2013).

Araştırma grubu

Araştırma Konya ili merkezde bulunan on okulda ve dört farklı okul türünde yürütülmüştür. Araştırmaya seçilen on okuldaki öğrenim gören 90 zihin yetersizliğine sahip öğrencinin mevcut BEP leri dahil edilmiştir.

Tablo 1: İncelenen BEP' lerin Okullara Göre f/% Dağılımı

Değişkenler	A(f/%)		B(f/%)		C(f/%)		D(f/%)		TOPLAM(f/%)	
İncelenen BEP sayısı	28	%31.1	24	%26	11	%12.2	27	%30	90	%100
Okul sayısı	3	%30	2	%20	2	%10	3	%30	10	%100

A: Özel eğitim mesleki eğitim merkezi

B: Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi

C: Özel eğitim iş uygulama merkezi

D: Özel eğitim sınıfı

Veri toplama aracı

Verilerin toplanmasında kullanılacak maddeleri oluşturmak için öncelikle alan yazın taraması yapılmıştır (Pektaş, 2008; Avcıoğlu, 2011; İlik ve Sarı, 2017). Alanyazından elde edilen bilgiler ışığında BEP' lerin incelenmesine yönelik 6 ana madde ve toplam 45 alt maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu madde havuzu çeşitli araştırmacılara verilerek değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirmeler ışığında madde havuzu gözden geçirilmiş ve gerekli değişiklikler yapılarak 6 ana madde 51 alt madde olarak pilot uygulamaya geçilmiştir. Pilot uygulama sonrasında maddeler tekrar gözden geçirilmiş ve bazı maddeler düzenlenmiş bazı maddeler eklenerek son olarak 7 ana madde ve 55 alt madde olarak son şekline getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada BEP' ler maddelere ve alt kategorilere göre puanlandırılmıştır. Sonrasında her bir madde ve alt maddeye ait frekanslar hesaplanmıştır. Hesaplanan frekansların hem alt maddeler bazında hem de ana maddeler bazında yüzdeleri alınmıştır. Frekansların ve yüzdelerin hesaplanmasında Microsoft Office Excel programı kullanılmıştır. Elde edilen frekans ve yüzdeler alt amaçlar doğrultusunda tablolaştırılarak incelenmiştir.

3. Bulgular

Tablo 1: BEP Hazırlık Öncesi Kaba Değerlendirme Formu Kullanma Durumları

Madde No	Değerlendirme ölçütü	A(f/%)		B(f/%)		C(f/%)		D(f/%)	
A.1.	Kaba değerlendirme formunda öğrencinin akademik alanlarıyla ilgili bilgiler var mı?	28	100	22	91.7	11	100	23	85.2
A.2.	Kaba değerlendirme formunda öğrencinin öz bakım alanıyla ilgili bilgiler var mı?	27	96.4	24	100	10	90.9	17	63
A.3.	Kaba değerlendirme formunda öğrencinin günlük yaşam alanıyla ilgili bilgiler mevcut mu?	26	92.9	23	95.8	10	90.9	18	66.7
A.4.	Kaba değerlendirme formunda yer alan alanlar hiyerarşik bir sıra izlenmiş mi?	19	67.9	17	70.8	8	72.7	18	66.7

A.5.	Kaba değerlendirme formunda pekiştirme formu hazırlamak için gerekli sorular mevcut mu?	13	46.4	11	45.8	8	72.7	5	18.5
A.6.	Kaba değerlendirme formunda cevaplar bölümünde evet hayır dışında açıklamalar bölümüne yer verilmiş mi?	14	50	11	45.8	8	72.7	12	44.4
A.7.	Kaba değerlendirme formunda doldurulduktan sonra özeti çıkartılmış mı?	10	35.7	5	20.8	6	54.5	4	14.8

Çalışmanın BEP Hazırlık Öncesi kaba değerlendirme formu Kullanma Durumlarına bakıldığında özel eğitim sınıfındaki öğrencilere hazırlanan BEP'lerin kaba değerlendirme formu kullanma durumlarının oldukça düşük olduğu görülmüştür. Diğer okullarda kaba değerlendirme formu büyük oranda kullanılmaktadır. C okullarının kaba değerlendirme formu kullanma durumları alt başlıklarına bakıldığında tüm maddelerde yüksek bir kullanma oranına sahip olduğu görülmektedir. Okulların tamamının kaba değerlendirme formu kullanma durumları alt maddeleri kıyaslandığında 5. 6. 7. maddelerin düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 2: BEP Hazırlık Öncesi Aile Görüşme Formu Kullanma Durumları

Madde N	Değerlendirme ölçütü	A(f/%)		B(f/%)		C(f/%)		D(f/%)	
B.1.	Aile görüşme formunda öğrencinin gelişim alanları ile ilgili bilgiler var mı?	20	71.4	19	79.2	8	72.7	14	51.9
B.2.	Aile görüşme formunda öğrencinin sağlık bilgileri ile ilgili bilgiler var mı?	19	67.1	22	91.7	10	90.9	18	66.7
B.3.	Aile görüşme formunda aile ile ilgili genel bilgiler var mı?	25	89.3	16	66.7	8	72.7	18	66.7
B.4.	Aile görüşme formunda öğrencinin yetersizlik türü ile ilgili bilgiler var mı?	19	67.9	15	62.5	8	72.7	16	59.3
B.5.	Aile görüşme formunda öğrencinin problem davranışları ile ilgili bilgiler var mı?	12	42.9	11	45.8	6	54.5	15	55.6
B.6.	Aile görüşme formunda öğrencinin eğitim özgeçmişi ile ilgili bilgiler var mı?	17	60.5	10	41.7	6	54.5	14	51.9
B.7.	Aile görüşme formunda öğrencinin akademik alanlarıyla ilgili bilgiler var mı?	19	67.9	15	62.5	8	72.7	17	63
B.8.	Aile görüşme formunun değerlendirme yapılarak ve özeti çıkartılmış mı?	5	17.9	6	25	5	45.4	5	18.5

Çalışmanın birinci alt probleminde yer alan BEP hazırlık öncesi sürecinde aile görüşme formu kullanma durumları okullara göre incelendiğinde, okulların benzer kullanım durumlarının olduğu ve % 50'yi aşmadığı görülmüştür. Bu durum çocuklar için hazırlanacak olan BEP'lerin, ihtiyaca cevap vermeyeceği ve işlevsel olamayacağı endişesini oluşturmaktadır. Okulların bu alt probleme göre incelendiğinde D okulu bu konuda her alanda yetersiz olduğu sonucu elde edilirken B okulunda ise tüm veriler % 40'ın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma sorusu çerçevesinde en yetersiz olan madde, yapılan değerlendirme sürecinin özetinin çıkarılması ile ilgili maddedir.

Tablo 3: BEP Hazırlık Öncesi Öğrenci Dosyası İnceleme Özeti Formu Doldurma Durumları

Madde No	Değerlendirme ölçütü	A(f/%)		B(f/%)		C(f/%)		D(f/%)	
C.1.	Öğrenci dosyasında yer alan öğrenci bilgilerinin kaynağı belirtilmiş mi?	24	85.7	13	54.2	10	90.9	16	59.3
C.2.	Öğrenci dosyası inceleme özeti formunda tanılama için başvuru nedeni var mı?	13	46.4	7	29.2	8	72.7	12	44.4
C.3.	Öğrenci dosyası inceleme özeti formunda aileye ilişkin bilgiler var mı?	17	60.7	7	29.2	8	72.7	13	48.1
C.4.	Öğrenci dosyası inceleme özeti formunda gelişimsel özgeçmiş var mı?	10	35.7	10	41.7	6	54.5	10	37
C.5.	Öğrenci dosyası inceleme özeti formunda eğitimsel özgeçmiş bilgileri var mı?	12	42.9	16	66.7	7	63.6	15	55.6
C.6.	Öğrenci dosyası inceleme özeti formunda sağlık değerlendirmelerine ilişkin bilgiler var mı?	21	75	15	62.5	11	100	16	59.3
C.7.	Özrün tanımlanması ve gereksinimleri belirlenmiş mi?	16	57.1	14	58.3	11	100	12	44.4
C.8.	Çocuğun yetersizliğinin eğitim ve gelişim alanlarından hangilerini etkilediği tanımlanmış mı?	9	32.1	11	45.8	6	54.5	9	33.3
C.9.	Öğrencinin daha önce dersine giren öğretmenlerin öğrenci ile ilgili verdiği bilgiler var mı?	25	89.3	18	75	11	100	15	55.6

Çalışmada 'BEP Hazırlık Öncesi Öğrenci Dosyası İnceleme Özeti Formu Doldurma Durumları' na bakıldığında C okulu dışında ki tüm okullarda alt maddelerinin bir çoğunun düşük oranlara sahip olduğu görülmektedir. Okulların tanılama bilgilerine ulaştıkları ancak tanılama başvuru nedenlerine ulaşmadıkları görülmektedir. Tüm okulların benzer düzeyde sonuçların elde edildiği bir diğer alt madde de, çocuğun yetersizliğinin hangi eğitim alanlarını etkilediği ile ilgili olduğu görülmektedir.

Tablo 4: BEP Hazırlık Süreci Performans Düzeyi Belirleme Durumları

Madde No	Değerlendirme ölçütü	A(f/%)		B(f/%)		C(f/%)		D(f/%)	
D.1.	Öğrencinin yapabildikleri var olan performans düzeyi olarak alanlara göre listelenmiş mi?	23	82.1	21	87.5	10	90.9	19	70.4
D.2.	Öğrencinin yapamadıkları performans düzeyi olarak alanlara göre listelenmiş mi?	21	75	14	58.3	8	72.7	16	59.3
D.3.	Öğrencinin performansını belirlerken ölçüt bağımlı ölçü aracı kullanılmış mı?	18	64.3	10	41.7	8	72.7	10	37
D.4.	Kazanması gereken davranışlar gereksinimler olarak yazılmış mı?	26	92.9	9	37.5	11	100	16	59.3

Çalışmada BEP Hazırlık Süreci Performans Düzeyi Belirleme durumlarına bakıldığında öğrencinin yapabildiklerine göre performansının yazılması tüm okullarda yüksek oranda yer verildiği görülmüştür. Alt maddeler değerlendirildiğinde gereksinimlerinin belirlenmesi ile ilgili madde diğer maddelere oranla çok düşük olduğu görülmektedir. Performans düzeyinin alt maddelerinin çoğunun yüksek oranda yapıldığı okulun C okulu olduğu görülmektedir.

Tablo 5: BEP Hazırlık Süreci UDA ve KDA Hazırlama Durumları

Madde No	Değerlendirme ölçütü	A(f/%)		B(f/%)		C(f/%)		D(f/%)	
E.1.	Yıllık amaçlar, koşul, ölçüt, süre, performans bilgilerini içeriyor mu?	18	64.3	14	58.3	8	72.7	16	59.3
E.2.	Yıllık amaçlar öğrencinin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak öncelik sırasına konulmuş mu?	24	85.7	21	87.5	11	100	23	85.2
E.3.	Kısa dönemli amaçlar belirlenmiş mi?	28	100	24	100	11	100	25	92.6

Çalışmada 'BEP Hazırlık Süreci UDA ve KDA Hazırlama Durumları' na bakıldığında, okulların tamamında yıllık amaçların hazırlanmasında ki gerekli olan kriterleri karşılamadığı görülmektedir. Bu durumun öğrencinin performans düzeyini ölçmede sorunla karşılaşılacağını düşündürmektedir. Bu madde dışında ki diğer maddelerin yüksek oranda gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tablo 6: BEP Hazırlık Süreci Destek Eğitim Hizmetleri Belirleme Durumları

Madde No	Değerlendirme ölçütü	A(f/%)		B(f/%)		C(f/%)		D(f/%)	
F.1.	Destek eğitim hizmetleri belirlenmiş mi?	13	46.4	7	29.2	11	100	8	29.6
F.2.	Destek eğitim hizmetleri bölümünde başlama ve bitiş tarihleri belirlenmiş mi?	17	60.7	7	29.2	10	90.9	3	11.1
F.3.	Destek hizmetinin haftalık süresi saati belirtilmiş mi?	10	35.7	10	41.7	10	90.9	3	11.1
F.4.	Destek hizmeti verecek uzman belirtilmiş mi?	13	46.4	16	66.7	8	72.7	2	7.4

Çalışmada 'BEP Hazırlık Süreci Destek Eğitim Hizmetleri Belirleme Durumları'na bakıldığında A B D okullarının, bu alanda yetersiz oldukları göze çarpmaktadır. Eğitimin nitelikli olmasında destek eğitim hizmetlerinin iyi belirlenmiş olması önemlidir. Dolayısıyla da bu alanda ki yetersizliğin eğitimin uygulama boyutuna olumsuz olarak yansması beklenmektedir.

Tablo 7: BEP Değerlendirme ve İzleme Belirleme Durumları

Madde No	Değerlendirme ölçütü	A(f/%)		B(f/%)		C(f/%)		D(f/%)	
G.1.	Gereksinim alanlarına göre ölçüt bağımlı ölçü araçları hazırlanmış mı?	21	75	19	79.2	11	100	5	18.5
G.2.	Performans ölçme araçlarında, ilgili ünite- kavram- beceri analizleri yapılmış mı?	15	53.6	11	45.8	10	90.9	3	11.1
G.3.	Ölçme araçları uygulanırken kayıt çizelgesi kullanılmış mı?	6	21.4	8	33.3	7	63.6	1	3.7
G.4.	Performans ölçme araçlarının uygulanmasında kullanılacak materyaller geliştirilmiş mi?	18	64.3	7	29.2	8	72.7	3	11.1
G.5.	Ölçüt bağımlı ölçme araçlarının sorular bölümündeki seçenek sayısı ölçüt ile uygun mu?	22	78.6	17	70.8	8	72.7	5	18.5
G.6.	BEP yılda 2 kez değerlendirilmiş mi?	22	78.6	16	66.7	7	63.6	11	40.7

Çalışmada 'BEP İzleme ve Değerlendirme Durumları'na bakıldığında D okulunun bu başlık altında tüm kriterleri yaklaşık % 20 oranında olduğu gözlenmektedir. Bunun yanı sıra tüm okulların yetersiz olduğu madde ise ölçü araçlarını kullanırken kayıt çizelgesi kullanma durumlarının düşük olmasıdır. Bu bölüm de genel anlamda düşük verilerin elde edilmesi, amaç ifadelerinin yetersiz yazımına neden olabileceğini düşündürmektedir.

4. Tartışma

Bu araştırmanın amacı, zihin yetersizliğine sahip olan öğrenciler için hazırlanmış BEP'lerin Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2012) ve alanyazına göre doğru hazırlanıp hazırlanmadığını çeşitli değişkenlere göre tespit etmektir. Bu amaç çerçevesinde elde edilen bulgular alt problemlerine göre sunulmuştur.

Çalışmanın BEP Hazırlık Öncesi kaba değerlendirme formu kullanma Durumlarına bakıldığında özel eğitim sınıfında eğitim gören öğrencilerin BEP'lerin hazırlanmasında kaba değerlendirme formu kullanma durumlarının oldukça düşük olduğu görülmüştür. Diğer okullarda kaba değerlendirme formu büyük oranda kullanılmaktadır. Öğrencinin durumunun belirlenmesinde aile görüşmelerinden sonra en çok kullanılması gereken envanterin kaba değerlendirme formu olduğu düşünülürse, kaba değerlendirme formu kullanılmaması durumunda öğrencinin yeterli ve yetersiz alanlarının belirlenmesinin güç olacağını düşündürmektedir (Culatta ve Tompkins, 2007; Pretti-Frontzak, Bricker, 2010).

Çalışmanın ikinci alt problemde yer alan BEP hazırlık öncesi sürecinde aile görüşme formu kullanma durumları okullara göre incelendiğinde, okulların benzer kullanım durumlarının olduğu ortaya çıkmıştır. Okulların aile görüşme formu kullanma durumlarının % 50' yi aşmadığı görülmüştür. Bu durum çocuklar için hazırlanacak olan BEP'lerin, ihtiyaca cevap vermeyeceği ve işlevsel olamayacağı endişesini oluşturmaktadır. Çalışmada, öğretmenlerin BEP hazırlık sürecinde aile görüşme formu kullanma durumlarının yetersiz olduğu belirlenmiştir. Ebeveynler, çocuklarını çok iyi tanıdıkları için, çocuklarının eğitimini geliştirmedeki gereklilikleri, çocukların güçlü olduğu durumları, ilgilerinin neler olduğu ve ihtiyaçları hakkında doğru şekilde bilgi verecek kişiler olduğu belirtilmektedir (Billingsley, 1984; Hunt, Goetz, & Anderson, 1986; Lynch & Beare, 1990; Avcıoğlu, 2011).

Çalışmada BEP Hazırlık Öncesi Öğrenci dosyası inceleme özeti formu doldurma durumları incelendiğinde, okulların çoğunun öğrencilerin geçmiş bilgilerinin olduğu dosyaları incelemedikleri yada inceleyebilecekleri bir dosyaya ulaşamadıkları belirlenmiştir. Bu durum öğrenci için hazırlanacak yeni programın tekrarların olabileceğini öğrenci için daha önce sarf edilmiş çabanın görmezden gelinmesine

neden olabileceği ve bu da eğitimde kısır döngüye neden olabileceğini düşündürmektedir (Smith & Simpson, 1989; Pretti-Frontzak, Bricker, 2010).

Çalışmada BEP Hazırlık Süreci Performans Düzeyi Belirleme Durumlarına bakıldığında öğrencinin yapabildiklerine göre performansının yazılması tüm okullarda yüksek oranda yer verilirken gereksinimlerinin belirlenmesi ile ilgili maddenin diğer maddelere oranla çok düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, doğru bir performans belirlemeden uzak olduğunu göstermekte ayrıca bu bilginin yazılı dokümana dönüştürülmemesi bilginin devamlılığına engel oluşturmaktadır. Benzer çalışmalarda da öğretmenlerin öğrencilerinin performanslarını belirlemede ve yazılı evraka dönüştürmede sorunlar yaşandığı belirlenmiştir (DeBettencourt ve Howard, 2007; Werts, Culatta ve Tompkins, 2007; Pretti-Frontzak, Bricker, 2010).

Çalışmada BEP Hazırlık Süreci UDA ve KDA Hazırlama Durumlarına bakıldığında okulların tamamında yıllık amaçların hazırlanmasında ki gerekli olan kriterleri uygun yazılmamış olması öğrencinin performans düzeyini ölçmede sorunla karşılaşılacağını düşündürmektedir. Çünkü, niteliklerine uygun belirlenmiş performans durumu, ilerlemelerin doğru bir biçimde ölçüleceğinin göstergesidir (Bricker ve diğerleri, 1998; Grisham-Brown & Hemmeter, 1998; Werts, Culatta ve Tompkins, 2007; Pretti-Frontzak, Bricker, 2010).

Çalışmada, BEP Hazırlık Süreci Destek Eğitim Hizmetleri Belirleme Durumları ile ilgili verilere bakıldığında okulların büyük çoğunluğunun bu alanda, yetersiz oldukları göze çarpmaktadır. Eğitimin nitelikli olması, destek eğitim hizmetlerinin iyi belirlenmiş olması ile ilişkilidir. Dolayısıyla da bu alanda ki yetersizliğin eğitimin uygulama boyutuna olumsuz olarak yansımaları beklenmektedir. BEP' te, öğrenciye sağlanan destek hizmetler, bu hizmetlerin ne zaman başlayacağı, ne kadar süreceği, nerede ve kimler tarafından verileceği açıkça belirtilmelidir (Nichcy, 2000).

Çalışmada, BEP İzleme ve Değerlendirme Durumlarına bakıldığında özel eğitim sınıfında hazırlanan BEP'lerde yetersizlik olduğu görülürken diğer okullarda hazırlanan BEP' lerde kayıt çizelgesi kullanma durumları dışında bir yetersizliğin olmadığı gözlenmiştir. Bu bölümde genel anlamda düşük verilerin elde edilmesi, amaç ifadelerinin yetersiz yazımı ile ilişkilendirilmektedir. İzleme değerlendirme verilerinin yetersiz olması birkaç tehlikeyi doğurmaktadır. Bunlardan biri öğrencinin geldiği noktanın belirlenmesine neden olurken bir sonraki dönemde yeni amaçların oluşturulmasını da olumsuz etkileyecektir. BEP' te öğrencinin gelişimi, objektif ölçütlere dayalı olarak hangi araçlarla ve nasıl değerlendirileceğinin önceden belirlenmesi gerekmektedir (Nichcy, 2000; DeBettencourt ve Howard, 2007; Werts, Culatta ve Tompkins, 2007). Bunların yanında, kısa dönemli amaçların doğru olarak değerlendirilebilmesi için ölçütü önceden belirlenmiş bir çizelge de olmalıdır (Werts, Culatta ve Tompkins, 2007). Bu doğrultuda öğretmenler için düzenlenecek hizmet içi eğitimlerde değerlendirme yöntemlerine ilişkin uygulamalı eğitim verilmesi, öğrencinin performansının tam olarak görülmesini ve ilerlemesinin net bir şekilde izlenmesini kolaylaştıracaktır.

Öneriler

1. BEP değerlendirme formunun farklı okul türlerinde hazırlanan BEP' lerin incelenmesinde kullanılmalıdır.
2. BEP değerlendirme formu uygulanan ve bunun sonucunda BEP hazırlama durumlarının düşük olduğu belirlenen okullarda hizmet içi eğitimlere öncelik verilmelidir.
3. Özel eğitim sınıflarında görev yapan öğretmenlere BEP Geliştirme Eğitimi verilmelidir.

Kaynakça

- Avcioğlu, H. (2011). Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlamaya İlişkin Görüşleri, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 12(1) 39-53.
- Bagnato, S. J., Neisworth, J. T, & Munson, S. M. (1997). LINKing assessment and early intervention : An authentic curriculum-based approach. Baltimore, MD: Paul H. Brookes Publishing Co.

- Bailey, D.B., & Wolery, M. (1992). *Teaching infants and preschoolers with disabilities* (2nd Ed.). New York: MacMillan.
- Billingsley, E.F. (1984). Where are the generalized outcomes? (An examination of instructional objectives). *The Journal of the Association for Persons with Severe Handicaps*, 9, 182-192.
- Bricker, D.D., & Pretti-Frontczak, K.L. (1996). *The assessment, evaluation, and programming system for infants and young children : Vol. 3 AEPS measurement for three to six years*. Baltimore, MD: Paul H. Brookes.
- Bricker, D.D., Pretti-Frontczak, K.L., & Mc-Comas, N.R. (1998). *An activity-based approach to early intervention* (2nd Ed.). Baltimore, MD: Paul H. Brookes.
- Cavkaytar, A. (2012). *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*. Diken, İ. H. (Ed.). Ankara: Pegem Yayın Dağıtım.
- Davis, P. (1989). Effectiveness of inservice training on the functionality, technical adequacy, and generality of IEP objectives. *Carbondale, IL: Southern Illinois University*.
- DeBettencourt, L.U., & Howard, L.A. (2007). *The effective special education teacher: A practical guide for success*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Downing, J.E. (1988). Active versus passive programming : A critique of IEP objectives for students with the most severe disabilities. *Journal of the Association for Persons with Severe Handicaps*, 13, 197-201.
- Dudley-Marling, C.C. (1985). Perceptions of the usefulness of the IEP by teachers of learning disabled and emotionally disturbed children. *Psychology in the Schools*.
- Eripek, S. (1992). Engelliler ve eğitimleri. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Espin, C.A., Deno, S.L., Albayrak-Kaymak, D. (1998). Individualized education programs in resources and inclusive settings: How "individualized" are they? *The Journal of Special Education*, 32(3), 164-174.
- Fiedler, J.E., & Knight R.R. (1986). Congruence between assessed needs and IEP goals of identified behaviorally disabled students. *Behavioral Disorders*, 65-67.01.
- Fiscus, E.D. & Mandell, C.J. (2002). *Developing Individualized Education Programs*, (Editor: Prof. Dr. Gönül Akçamete, Çevirenler: H. G. Şenel, E. Tekin), İstanbul: Seçkin Dağıtım.
- Goodman, J.F., & Bond L. (1993). The individualized education program: A retrospective critique. *Journal of Special Education*, 26(4), 408-422.
- Grisham-Brown, J., & Hemmeter, M.L. (1998). Writing IEP goals and objectives: Reflecting an activity-based approach to instruction for young children with disabilities. *Young Exceptional Children*, 1(3), 2-10.
- Hunt, P., Goetz, L., & Anderson, J. (1986). The quality of IEP objectives associated with placement on integrated versus segregated school sites. *Journal of the Association for Persons with Severe Handicaps*, 11(2), 125-130.
- İlik, Ş.Ş., & Sarı, H. (2017). The training program for individualized education programs (IEPs): Its effect on how inclusive education teachers perceive their competencies in devising IEPs. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 17, 1547-1572. <http://dx.doi.org/10.12738/estp.2017.5.0424>.
- Kırcaali-İftar G. Eripek, S. (1998). *Özel Eğitim*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Lynch, E.C., & Beare, P.L. (1990). The quality of IEP objectives and their relevance to instruction for students with mental retardation and behavior disorders. *Remedial & Special Education*, 11(2), 48-55.
- Margolis, H., & Truesdell, L.A. (1987). Do special education teachers use IEPs to guide instruction ? *The Urban Review*, 19, 151-157
- MEB (1997). 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. *Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara*.
- Michnowicz, L.L., McConnell, S.R., Peterson, C., & Odom, S.L. (1995). Social goals and objectives of preschool IEPs: A content analysis. *Journal of Early Intervention*, 19, 273- 282.

- Morgan, D.P, & Rhode, G. (1983). Teachers' attitudes toward IEPs: A two-year follow-up. *Exceptional Children*, 50(1), 64-67.159.
- Nichcy, L.K. (2000). A guide to the individualized education program. Retrieved September 25 2016, from www.pluk.org/Pubs/Fed/OSERSiepguide_549k.pdf.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 21.07.2012 tarih ve 28360 sayılı Resmi Gazete.
- Özkan Ş.Y., Gürsel O. (2006). The Effectiveness of Simultaneous Prompting on Teaching Photo Copy Skills to Students with Mental Disabilities - Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi.
- Özyürek, M. (2005). Bireyselleştirilmiş eğitim programı temelleri ve geliştirilmesi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Pektaş, H. (2008). Özel Eğitim Programlarından ve Farklı Programlardan Mezun öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Kullanma Durumlarının Saptanması, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Petner-Arrey, J., Copeland, S. (2015). You have to care.' perceptions of promoting autonomy in support settings for adults with intellectual disability, *British Journal of Learning Disabilities* 43, Issue 1, 38–48.
- Pretti-Frontczak, K., Bricker, D.(2010). Enhancing the Quality of Individualized Education Plan (IEP) Goals and Objectives, *Journal of early intervention*.
- Reiher, TC. (1992). Identified deficits and their congruence to the IEP for behaviorally disordered students. *Behavioral Disorders*, 17(3), 167-177.
- Sarı, H & İlik, S (2014). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı*. Ankara: Eğiten Yayıncılık.
- Siegel, L. (2017). *The Complete IEP Guide: How to advocate for your special ad child*. Berkeley CA: Nolo
- Smith, S.W., & Simpson, R.L. (1989). An analysis of individualized education programs (IEPs) for students with behavioral disorders. *Behavioral Disorders*, 14(2), 107-116.
- Werts, M.G., Culatta, R.A., Tompkins, J.R. (2007). Fundamentals of special education: What every teacher needs to know. Upper Saddle River, N.J.: *Pearson/Merrill Prentice Hall*.
- Yıldırım A ve Şimşek H (2003). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları Yıldırım.

Extended English Abstract

Schools are institutions aiming to make individuals adapt to society and fulfill the tasks they are expected to carry out in the society. As all the people need to go to school and have a good education, individuals with special needs need to go to school and have education. (Petner-Arrey & Copeland, 2015). The main aim of the education given to the individuals with special needs is to maintain their life without dependence and to become integrated with the society (Özkan & Gürsel, 2006). To fulfill this aim, the educational needs of individuals with special needs must be identified and the education environment suitable for these needs must be prepared by taking into account their performance levels and individual differences (Eripek, 1992; Kırcaali- İftar, 1998; Cavkaytar, 2012). Arranging educational environments by regarding the qualifications of individuals with special needs requires preparation of individualized education programs. In the 68th article of the legislative decree no. 573 about special education suggests the sections an individualized education programs prepared for students with special needs must have (MEB, 1997; Prime Ministry Department of The Administration of The Disabled, 2008). An IEP includes the following sections; personal information and current performance level of students, short term aims prepared by regarding the curriculums which students follow, the type, duration and frequency of the support service students receive and who and how these services will be provided, methods and techniques used in teaching and evaluation, educational tools and adaptation of them (MEB, 1997).

This study aims to analyze IEP prepared for intellectual disability students with regard to various variables. In this respect, this study is important to determine the problems the staff encounter during the period of preparing applying and evaluating an IEP and to take necessary measures for them. Accordingly in this study the following questions will be discussed:

1. Does conduction a family recognition test in pre-planning IEP period differ on schools?
2. Does employing a control list in pre-planning IEP differ on schools?
3. Do reviewing students' files and preparing summaries in pre-planning IEP period differ on schools?
4. Does determining students' current educational performance level during the period of preparing IEP differ on schools?
5. Does determining students' long term and short term goals during the period of developing IEP differ on schools?
6. Does determining the necessary supplementary education service during the period of developing IEP differ on schools?
7. Does the period of evaluation and observation of the students according to their qualifications during the period of preparing IEP differ on schools?

In this research document analysis one of the qualitative research methods is employed. Document analysis comprises the analysis of written materials including information about the phenomenon or phenomena to be studied (Yıldırım & Şimşek, 2013). The research is conducted in ten different schools in the city center of Konya. Current IEPs of 90 intellectual disability students attending these schools are included in the research. To build the matters in which data are gathered in the light of information obtained for the literature assessment instruments with seven main matters and 55 sub- matters are developed. In this research IEPs are graded according to the matters and sub-matters. Then, frequencies pertaining to the matters and sub- matters are calculated. The percentages of the frequencies obtained are taken on the basis of both the sub- matters and the main matters. In calculating the frequencies and the percentages MS Office Excel program is used. The frequencies and the percentages are tabulated and analyzed in accordance with the sub-problems.

When the rate of conducting family recognition tests in pre-planning periods of IEP in the first sub-problem is analyzed, it is observed that schools have similar rates and the rates don't exceed the percentage of %50. It leads to concern about the fact that IEPs to be designed for children will not meet the needs and be functional. On analyzing the rates of employing the control list in pre-planning periods of IEP, it is seen that the rates of employing IEP control lists prepared for in special sub-classes is quiet low. Control lists are applied to a large extend in other schools. On analyzing the case of filling the Students Files Examination Summary Forms in pre-planning periods of IEP, it is found that most of the schools do not analyze the student files. On analyzing the rates of determining the performance level in pre-planning periods of IEP it is observed that to a large extend the schools record the performance of students on their abilities. On analyzing the rates of Preparing long term and short term goals in IEP developing period, it is observed that all the schools lack the prerequisites of the course. On analyzing the rates of determining educational support services in pre-planning periods of IEP, it is seen that most of the schools are insufficient in this course. On analyzing the rates of monitoring and evaluating IEP, it is found that IEP prepared in special education sub-classes do not have this criterion.

Suggestions

1. IEP Evaluation Form must be employed in the analysis of the IEPs prepared in different schools.
2. In-service education must be provided for schools which are applied IEP Evaluation Form and consequently found insufficient in preparing IEPs.